

СТАНОВИЩЕ

на проф. д. и. н. **ВАЛЕРИ ГРИГОРОВ СТОЯНОВ**

относно кандидатурата на доц. д.и.н. **ПЕНКА ИВАНОВА ПЕЙКОВСКА**, участник в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по област на висшето образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2. 2. *История и археология*, научна специалност с шифър 05.03.21 *Документалистика, архивистика, палеогеография, включително историография и източникознание* („Демографски аспекти на миграциите на населението в България при Третата българска държава“), обявен от Института за исторически изследвания при БАН

Конкурсът по направление 2.2. *История и археология* е за нуждите на Секция Помощни исторически науки и информатика към Института за исторически изследвания при Българската академия на науките и по обява, публикувана в ДВ, бр. 66 от 20.08.2019 г. Процедурата по обявяването на конкурса и допускането на кандидати за участие в него е изрядна от гледна точка на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Представени са всички необходими документи, включително справка за цитиранията и таблица за НАЦИД.

Единственият явил се кандидат в определения от закона срок е доц. д.и.н. ПЕНКА ИВАНОВА ПЕЙКОВСКА, чиято научна биография напълно отговаря на изискванията при участие в конкурс за „професор“. Г-жа ПЕЙКОВСКА (*1960, Троян) е завършила история и етнография в Будапещенския държавен университет „Лоранд Йотвьош“ (1986) и се е специализирала в областта на българо-унгарските отношения в Централноевропейския университет (1993). Била е редовен докторант в Института по история на основателя на звеното проф. Кънчо ГЕОРГИЕВ (1990-94), работила е като експерт в Главно управление на архивите при МС (1994-98). От 1998 г. постъпва на работа като научен сътрудник в Секция ПИНИ към Института по история при БАН и преминава последователно през всичките етапи на кариерно научно развитие - главен асистент (2001), доцент (2014) и доктор на науките (2015). И ако нейната магистърска теза бива свързана с етнографски паралели между българи и унгарци, а докторската ѝ дисертация се отнася до българо-унгарските културни взаимоотношения, то с „големия“ си докторат тя вече уверено стъпва в полето на историческата демография и историческата статистика. По отделни аспекти на тази проблематика доц. ПЕЙКОВСКА изнася редица доклади, публикува също множество статии и студии. Като цяло кандидатката е участвала с доклади в 52 научни форума (от тях – 34 международни и 18 национални), като в 16 случая тя е организатор и/или модератор на заседанията. Тя има 112 регистрирани в НАЦИД публикации, сред

който 36 засягащи тематиката на конкурса. Била е ръководител на един международен научен проект и привлечена в реализирането на 17 други проекта (8 международни, 1 чуждестранен и 7 национални), изявен преподавател е по унгаристика в Софийския университет и по изворознание и помощни исторически науки в УниБИТ, ръководител е на четирима защитили дипломанти и на един докторант, който е отчислен с право на защита. Трудовете на доц. П. ПЕЙКОВСКА са цитирани многократно от научната колегия у нас и в чужбина – общо 71 пъти за публикациите, отнасящи се до конкурса.

В конкурса за „професор“ доц. ПЕЙКОВСКА участва с 2 монографии (едната от тях в качеството на хабилитационен труд), 1 самостоятелна книга, 1 енциклопедичен справочник (в който кандидатката е автор на 20 статии), 31 студии и статии (от които половината на чужд език – английски, унгарски и руски) и 1 научен сборник (където тя е основен редактор и съставител). Преобладаващият брой материали са публикувани в реномирани списания и сборници като *Известия на държавните архиви*, *Исторически преглед*, *Bulgarian Historical Review*, *Hungarian Historical Review*, *Történelmi Szemle* и др. Част са отпечатани на чужд език (главно на английски и унгарски) и/или в чужбина. В количествено отношение, а и като качество, това е напълно достатъчно за да се подходи отговорно към нейната кандидатура.

Първостепенно място сред депозираните за конкурса материали заема трудът ѝ *Демографски аспекти на миграциите в България 1912-1944 г.* (София, 2019) – едно впечатляващо като обем на поставените задачи и реализация научно изследване. Рядко се наема в наши дни учен с такава трудоемка и неблагодарна работа по установяването въз основа на количествени изворни податки на демографските характеристики на един толкова сложен и трудно уловим процес, какъвто е миграционният. При това – за целокупното население на страната без оглед на етническата му принадлежност и в такъв широк времеви обхват, покриващ три (до четири) големи войни и две национални крушения. Прави чест на доц. ПЕЙКОВСКА, че не се е „плъзнала“ по доста по-лекия традиционен път на осмисляне на обичайните наративни извори, а едва ли не с някакво мазохистично настървение се е гмурнала в дълбините на сухите цифрови данни, за да извлече от техните редици овеществена база за аргументирани наблюдения, задълбочен анализ и сериозен научен синтез.

Трудът възниква след продължително систематично проучване на релевантната литература и съответната документална книжнина. Трябва да се отбележи, че суровият архивен материал е бил издирен и лично прошудиран от доц. ПЕЙКОВСКА в Централния държавен архив и Унгарския национален архив. Отделно тя ползва също публикувани

данни от Държавен вестник, резултатите от преброяванията на населението у нас, в Унгария и в Чехословакия, материали от статистическите годишници на Царство България, статистическия годишник на град Будапеща, стенографските дневници на Народното събрание и редица други публикации, в това число и обнародвани сборници с документи. В резултат се е получило едно наситено на информация четиво, в което с демографските и извороведски анализи успешно се разкриват етническите и джендър аспекти на миграционните потоци, тяхната динамика, изходни точки и дестинации. И всичко това – на фона на миграционните ситуации през отделни периоди и прилаганите правителствени политики. Заключениета са логични – стремежът към вътрешната хомогенизация на българското общество около основния български етнос напълно се вписва в характерната по онова време за балканския регион тенденция да се „павират“ националните консолидации за сметка на иноморските и иноверски малцинства.

Останалите публикации засягат различни аспекти на историческата демография, историописа на миграционната проблематика, факторите и условията на протичане на миграционните процеси, политиките по тяхното регулиране и получения демографски ефект, като в много от тях за пръв път се разкриват и нови архивни документи. Около историко-демографските и други аспекти на външните миграции в България през XIX-XXI в. е центриран и ръководеният от доц. Пейковска международен проект (2015-18). Като научен секретар и основен „двигател“ на смесената Българо-унгарска комисия на историците тя допринася за трайното присъствие на тази проблематика в двустранните ни научни мероприятия.

С цялостната си досегашна научна, организационна и експертна дейност доц. ПЕНКА ПЕЙКОВСКА се е доказала като заслужил своя авторитет и международно признание утвърден български учен, допринесъл много за развитие на изворознанието, архивистиката и историческата демография. С основание би могло да се твърди, че тя притежава всички необходими професионални качества за заемане на по-високата академична длъжност „професор“. Ето защо с пълна убеденост ще гласувам с „ДА“ и призовавам членовете на Научното жури да дадат положителния си вот за избирането на доц. д.и.н. Пенка ИВАНОВА ПЕЙКОВСКА на тази отговорна научна позиция.

София, 13.11.2019

(проф. д.и.н. Валери Стоянов)

